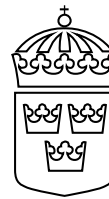

Regeringens proposition

2020/21:80

Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis

Prop.
2020/21:80

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 8 januari 2021

Stefan Löfven

Tomas Eneroth
(Infrastrukturdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag om en ändring av lagen om yrkesförarkompetens med anledning av det virus som orsakar covid-19. Genom ändringen införs ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis och om vissa undantag från lagen.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 februari 2021 och upphöra att gälla den 1 augusti 2021.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
3	Ärendet och dess beredning	6
4	Bakgrund.....	6
4.1	Det pågår en spridning i samhället av virussjukdomen covid-19	6
4.2	Lagen om yrkesförarkompetens	7
5	Ett bemyndigande om förlängd giltighetstid och vissa undantag.....	8
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	11
7	Konsekvenser.....	12
7.1	Problemets omfattning	12
7.2	Konsekvenser för utbildningsanordnare och yrkesförare.....	13
7.3	Konsekvenser för myndigheter	14
7.4	Alternativ till förslaget	15
8	Författningskommentar.....	16
8.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens	16
8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens	17
Bilaga 1	Sammanfattning av promemorian	18
Bilaga 2	Promemorians lagförslag.....	19
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	21
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 januari 2021	22

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2020/21:80

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens.

Riksdagen beslutar att förkorta motionstiden till fyra dagar.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens ska införas en ny paragraf, 13 kap. 3 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

3 §¹

Regeringen får meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. En förlängning får inte gälla längre än sex månader.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på yrkeskompetensbevis. Ett undantag får bara avse den som haft ett yrkeskompetensbevis vars giltighetstid har löpt ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021 och får inte gälla längre än sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 februari 2021.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens Prop. 2020/21:80

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 3 § lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens¹ ska upphöra att gälla.

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.

2. De förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis som följer av sådana föreskrifter som meddelats med stöd av den upphävda paragrafen fortsätter dock att gälla i de fall de hänför sig till tiden efter utgången av juli 2021.

¹ Senaste lydelse av 13 kap. 3 § 2021:000.

3 Ärendet och dess beredning

Den 24 april 2020 remitterades promemorian Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. I promemorian, som tagits fram i anledning av spridningen av det virus som orsakar covid-19, lämnades förslag om ändringar i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens. Regeringen beslutade den 30 april 2020 att inhämta Lagrådets yttrande över promemorians förslag.

Den 7 maj 2020 beslutade regeringen propositionen Förlängd giltighet för yrkeskompetensbevis (prop. 2019/20:165). De föreslagna ändringarna innebar att det i lagen om yrkesförarkompetens infördes bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis och om vissa undantag från lagen. Lagändringarna, som antogs av riksdagen, trädde i kraft den 1 juni 2020 och upphörde att gälla den 1 december 2020.

Den 10 december 2020 remitterades en ny promemoria med lagförslag som i sak och till sin utformning motsvarade dem i den nyss nämnda propositionen. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Infrastrukturdepartementet (I2020/03237).

Lagrådet

Förslagen i denna proposition motsvarar i sak de förslag som lämnades i prop. 2019/20:165. Lagrådet lämnade de tidigare förslagen utan erinran. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att de nu aktuella förslagen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande över lagförslagen.

Skälen för förkortad motionstid

Det är mycket angeläget att regeringen skyndsamt ges möjlighet att meddela föreskrifter om förlängda giltighetstider för yrkeskompetensbevis och undantag från kravet på sådana. Regeringen föreslår därför att riksdagen beslutar om förkortad motionstid för följdmotioner till propositionen.

4 Bakgrund

4.1 Det pågår en spridning i samhället av virussjukdomen covid-19

På grund av spridningen av det virus som orsakar covid-19 befinner sig Sverige och omvärlden i en mycket svår situation och måste planera för extraordinära åtgärder. Covid-19 är en allvarlig sjukdom som i de svåraste fallen har en dödlig utgång. Virusets spridning är mycket snabbt och Världshälso-

organisationen (WHO) deklarerade den 11 mars 2020 att covid-19 är en pandemi. Den extraordinära situationen har visat att det skyndsamt måste säkerställas att alla adekvata åtgärder kan vidtas. Detta gäller inte bara för att kunna förhindra eller minska spridning utan också för att minska de negativa effekter som en spridning av viruset kan få för viktiga samhällsfunktioner och för människors liv och hälsa.

4.2 Lagen om yrkesförarkompetens

Lagen om yrkesförarkompetens innehåller bestämmelser om grundläggande kompetens och fortbildning för förare som utför transporter med vissa motorfordon samt bestämmelser om utbildning för att få sådan kompetens. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/59/EG av den 15 juli 2003 om grundläggande kompetens och fortbildning för förare av vissa vägfordon för gods- eller persontransport och om ändring av rådets förordning (EEG) nr 3820/85 och rådets direktiv 91/439/EEG samt om upphävande av rådets direktiv 76/914/EEG. Lagen om yrkesförarkompetens är i huvudsak tillämplig på förare som är medborgare i en EES-stat och som utför gods- eller persontransporter som kräver körkortsbehörigheter C1, C1E, C, CE, D1, D1E, D eller DE enligt 2 kap. 5 § körkortslagen (1998:488). Lagen om yrkesförarkompetens innefattar också vissa undantag för förare av vissa fordon.

För att få utföra gods- eller persontransporter ska föraren enligt huvudregeln ha ett yrkeskompetensbevis. För att få beviset krävs antingen grundläggande kompetens och att de ålderskrav som finns är uppfyllda (3 kap. 1 och 3–7 §§ lagen om yrkesförarkompetens). Förare med s.k. hävdvunnen rättighet undantas från kravet att ha yrkeskompetensbevis för grundläggande kompetens. Enligt 4 kap. 1 § lagen om yrkesförarkompetens gäller som huvudregel att en förare förvärvat grundläggande kompetens genom att delta i en grundutbildning. En möjlighet till förkortad grundutbildning finns också. Utbildningen avslutas med ett kunskapsprov. Vid godkänt resultat på provet ska ett yrkeskompetensbevis utfärdas. En förare som har förvärvat grundläggande kompetens och en förare med s.k. hävdvunnen rättighet ska med vissa intervaller genomgå fortbildning hos utbildningsanordnare som får bedriva sådan fortbildning. Intervallerna framgår av 5 kap. 2–6 §§ lagen om yrkesförarkompetens.

Av 3 kap. 3 § förordningen (2007:1470) om yrkesförarkompetens framgår att fortbildningen ska vara lärarledd och innehålla både teoretiska och praktiska moment. Den får bedrivas med hjälp av informations- och kommunikationstekniska verktyg eller avancerade simulatorer. Sådana verktyg får innefatta lärande på distans. Fortbildningen, som ska uppgå till 35 timmar, får bestå av högst tolv timmars lärande på distans.

I 6 kap. lagen om yrkesförarkompetens finns ytterligare regler om yrkeskompetensbevis. Transportstyrelsen ska enligt 4 kap. 1 § förordningen om yrkesförarkompetens utfärda yrkeskompetensbevis till en förare som genomgått föreskriven grundutbildning eller fortbildning, om denne har giltigt körkort med den körkortsbehörighet som yrkeskompetensbeviset avser. Ett yrkeskompetensbevis är enligt 6 kap. 1 § fjärde stycket giltigt i fem år från den dag det utfärdades.

Den 7 maj 2020 beslutade regeringen propositionen Förlängd giltighet för yrkeskompetensbevis (prop. 2019/20:165). De föreslagna ändringarna innebär att det i lagen om yrkesförarkompetens infördes bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis och om vissa undantag från lagen. Lagändringarna, som sedermera antogs av riksdagen, trädde i kraft den 1 juni 2020 och upphörde att gälla den 1 december 2020.

Omnibusförordningen

Den 29 april 2020 presenterade Europeiska kommissionen ett förslag till förordning som bl.a. tog sikte på frågor om förlängning av yrkeskompetensbevis. Förslaget antogs sedermera och fick namnet Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/698 av den 25 maj 2020 om särskilda och tillfälliga åtgärder med anledning av covid-19-utbrottet avseende förnyelse av eller förlängning av giltigheten för vissa certifikat, intyg, bevis, körkort och tillstånd samt uppskjutande av vissa regelbundna kontroller och regelbundna fortbildningar inom vissa av transportlagstiftningens områden (omnibusförordningen).

Av artikel 2 i omnibusförordningen följer vissa tillfälliga förlängningar av fristerna för fortbildning och förlängningar av yrkeskompetensbevisens giltighet. Till följd av omnibusförordningen kom de bemyndiganden som föreslogs i den nämnda propositionen aldrig att användas. Giltighetstiden för yrkeskompetensbevis som förlängts genom omnibusförordningen började löpa ut den 1 september 2020. Det är för närvarande oklart om någon motsvarighet till hela eller delar av omnibusförordningen kommer att antas inom EU framöver.

5 Ett bemyndigande om förlängd giltighetstid och vissa undantag

Regeringens förslag: Regeringen ska få meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. En förlängning ska inte få gälla längre än sex månader.

Regeringen ska få meddela föreskrifter om undantag från kravet på yrkeskompetensbevis. Ett undantag ska bara få avse den som haft ett yrkeskompetensbevis vars giltighetstid har löpt ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021 och ska inte få gälla längre än sex månader.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker eller har i huvudsak inga invändningar mot promemorians lagförslag. Några remissinstanser, *Transportstyrelsen*, *Sveriges Åkeriföretag* och *Transportföretagen*, anser dock att möjligheterna till förlängning och undantag bör göras mer omfattande i tiden och att perioden som utgör en förutsättning

för undantag bör omfatta även september och oktober 2020. Den sistnämnda synpunkten förs även fram av *Sveriges Trafikutbildares Riksförbund*, som dock uttalar att de flesta bör ha kunnat arrangera sin utbildning så att de har kunnat få ett nytt yrkeskompetensbevis. Riksförbundet och Sveriges Åkeriföretag uttalar också att avvägningen är svår och *Svenska Kommunalarbetsförbundet* varnar för den kommande ”utbildningsskuld” som blir en följd av förslagen. Transportstyrelsen ifrågasätter om förslaget omfattar förare som ska genomföra sin första fortbildning, eftersom 5 kap. 2 § lagen om yrkesförarkompetens anger att fortbildningen ska genomgåas inom fem år från det beviset utfärdades.

Skälen för regeringens förslag: I den rådande situationen med spridning av det virus som orsakar covid-19 har det framkommit att det kan uppstå praktiska svårigheter att bedriva de fortbildningar som krävs för att upprätthålla yrkesförarkompetens. Vissa av de åtgärder och rekommendationer som förekommer med anledning av smittspridningen eller som kan bli aktuella i framtiden kan antas få negativa konsekvenser för personer som arbetar som förare av fordon där krav på yrkeskompetensbevis gäller. Dessa förare kan förlora rätten att framföra sådana fordon på grund av bristande tillgänglighet till nödvändig fortbildning. Detta kan på sikt leda till allvarliga störningar eller en överhängande risk för allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner och därmed i förlängningen en risk för människors liv och hälsa. Situationen måste därför åtgärdas.

Enligt Transportstyrelsens bedömning kommer omkring 59 500 yrkeskompetensbevis att upphöra att gälla fram till den 31 juni 2021, om ingen fortbildning genomförs. En förhållandevis stor del av dessa bevis löper ut under perioden den 1 april 2021 till den 31 juni 2021. Ytterligare 28 600 yrkeskompetensbevis löper ut mellan den 1 juli 2021 och den 30 september 2021. Totalt ska enligt Transportstyrelsens beräkningar närmare 91 500 förare, företrädesvis lastbilsförare, genomföra sin fortbildning för att förlänga sina yrkeskompetensbevis under 2021. Att det rör sig om så många bevis som ska förnyas under 2021 beror till stor del på de övergångsregler som tillämpades vid genomförandet av EU-reglerna om yrkesförarkompetens.

Ett sätt att hantera situationen är att förlänga giltighetstiden för existerande yrkeskompetensbevis. En förlängning av giltighetstiden skulle flytta fram tiden för när en fortbildning måste genomföras för de förare vars yrkeskompetensbevis upphör att gälla i närtid. Det var det sätt som användes i såväl omnibusförordningen som i propositionen Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis (prop. 2019/20:165). Ett annat sätt att hantera den uppkomna situationen kan vara att utöka möjligheten till distansutbildning eftersom sådan skulle medföra att förare kan slutföra sin kurs från hemmet och inte behöver träffas i grupp. Detta kan dock regleras i förordning och berörs därför inte vidare här.

Det bör införas ett bemyndigande som ger regeringen möjlighet att meddela föreskrifter om förlängda giltighetstider för yrkeskompetensbevis. Bemyndigandet ska kunna användas till att meddela föreskrifter som innebär att yrkeskompetensbevis ska gälla under ytterligare en tid från den dag då giltighetstiden annars skulle ha löpt ut. En förlängning ska inte få gälla längre än sex månader. *Transportstyrelsen* ifrågasätter om förare som ska gå sin första fortbildning omfattas mot bakgrund av 5 kap. 2 § lagen om yrkesförarkompetens. Regeringen konstaterar dock att den

bestämmelsen inte rör frågan om giltighetstider, som i stället regleras i 6 kap. 1 § fjärde stycket. Enligt den bestämmelsen har alla yrkeskompetensbevis en giltighetstid om fem år från den dag det utfärdades. Om giltighetstiden förlängs med stöd av det bemyndigande som nu föreslås i lagen kommer därför behörigheterna i ett yrkeskompetensbevis fortsätta att gälla.

Frågan uppkommer vad som bör gälla för sådana yrkeskompetensbevis vars giltighet löper ut kort tid innan den nyss berörda lagändringen kan träda i kraft. Giltighetstiden för sådana bevis kommer alltså att ha löpt ut vid tiden för ikraftträdandet och är därför inte möjlig att förlänga. Av samma skäl som angetts ovan bör det i dessa fall vara möjligt att göra ett undantag från skyldigheten från kravet på yrkeskompetensbevis för att få framföra ett fordon med gods- eller persontransporter. Sådana undantag bör enbart få avse den som haft ett yrkeskompetensbevis vars giltighetstid har löpt ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021. Genom att sätta en gräns för hur länge sedan beviset får ha löpt ut kan de intressen som motiverar kraven i lagen om yrkesförarkompetens upprätthållas på ett godtagbart sätt i den rådande situationen. Ett undantag bör inte heller få gälla längre än sex månader.

Det bör understrykas att det alltså är frågan om två olika fall. Det första fallet gör det möjligt att förlänga giltighetstiden för ett bevis som upphör att vara giltigt den 1 februari 2021 eller därefter. Det andra avser i stället situationen där giltighetstiden för ett bevis har löpt ut före den 1 februari 2021. Då kan regeringen inte meddela föreskrifter om förlängda giltighetstider men bör däremot kunna meddela undantag från kravet på yrkeskompetensbevis enligt 3 kap. 1 § lagen om yrkesförarkompetens. Sådana undantag bör alltså bara gälla bevis som löpt ut under den tidsperiod före lagens ikraftträdande som anges ovan.

Några remissinstanser menar att tiderna för förlängning och undantag bör utsträckas. Regeringen anser dock att promemorians förslag i dessa delar är väl avvägt med hänsyn till de intressen som motiverar de extraordinära åtgärderna och de intressen som motiverar kraven i lagen om yrkesförarkompetens. Risken för att långvariga extraordinära åtgärder orsakar en svårhanterlig utbildningsskuld, dvs. en framflyttad ansamling av utbildningsbehov, och äventyrar tillgången till utbildning när situationen normaliseras måste också beaktas. Tiderna motsvarar för övrigt dem i den ovan nämnda propositionen med likalydande förslag som riksdagen antog i maj 2020.

En förare vars yrkeskompetensbevis förlängts kommer att omfattas av skyldigheten enligt 6 kap. 3 § första stycket 1 lagen om yrkesförarkompetens. Kravet innebär att föraren vid utförandet av transporten ska medföra ett giltigt yrkeskompetensbevis och är straffsanktionerat enligt 11 kap. 2 § första stycket i samma lag. Skyldigheten kommer att kunna uppfyllas med det tidigare utfärdade och sedermera förlängda yrkeskompetensbeviset. Polismyndigheten måste vid sina kontroller av dessa förhållanden beakta att ett visst yrkeskompetensbevis tidigare kan ha förlängts genom omnibusförordningen.

En förare vars yrkeskompetensbevis löpt ut före ikraftträdandet och som därför i stället undantas från kraven på att inneha ett bevis kommer däremot inte att träffas av kravet i 6 kap. 3 § och därför inte heller av straffsanktionen i 11 kap. 2 § första stycket lagen om yrkesförarkompe-

tens. Detta följer av att föraren inte är skyldig att inneha ett giltigt bevis på grund av undantaget från detta krav. I fall som omfattas av ett föreskrivet undantag aktualiseras av naturliga skäl heller inte något straffansvar enligt 11 kap. 1 § samma lag, som avser den som utför transporter utan att vara berättigad till det. En förare som vid poliskontroll påstår att han eller hon omfattas av en föreskrift om undantag kan styrka det genom att medföra det tidigare beviset. Om så inte sker, får i stället saken utredas vid en efterföljande förundersökning. Den praktiska nackdel för Polismyndighetens kontroller som detta innebär får anses uppvägas av det begränsade antal fall som kan antas uppstå i den rådande situationen och det starka intresset av att kunna meddela undantag av det nu aktuella slaget. Polismyndigheten måste vid sina kontroller av dessa förhållanden även beakta att yrkeskompetensbeviset tidigare kan ha förlängts genom omnibusförordningen så att det upphört att gälla just under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021

Förslaget är inte förenligt med ordalydelsen i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/59/EG av den 15 juli 2003 om grundläggande kompetens och fortbildning för förare av vissa vägfordon för gods- eller persontransport och om ändring av rådets förordning (EEG) nr 3820/85 och rådets direktiv 91/439/EEG samt om upphävande av rådets direktiv 76/914/EEG. Samtidigt var den nu rådande situationen kring smittspridningen förstas inte förutsedd när direktivet antogs. Det är för tillfället oklart om någon ny motsvarighet till nu berörda delar av omnibusförordningen kommer att antas. Under rådande förhållanden är detta tillfälliga avsteg från direktivet motiverat.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringen ska träda i kraft den 1 februari 2021 och den ska upphöra att gälla den 1 augusti 2021.

Förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis ska dock fortsätta att gälla i de fall de hänför sig till tiden efter utgången av juli 2021.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Remissinstanserna berör eller invänder inte mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Med anledning av den pågående och snabba spridningen av det virus som orsakar covid-19 bör det snarast säkerställas att adekvata åtgärder kan vidtas för att förebygga och minska de negativa effekter som spridning av viruset kan få för viktiga samhällsfunktioner och därmed för människors liv och hälsa. Det är alltså viktigt att den föreslagna lagändringen träder i kraft så snart som möjligt. Det föreslås därför att lagen ska träda i kraft den 1 februari 2021. De bemyndiganden som nu föreslås är motiverade av den rådande situationen och bör därför ha en begränsad giltighetstid. De bör gälla i sex månader.

Frågan uppkommer om giltigheten av kvarvarande förlängningar efter det att bemyndigandet upphört att gälla. Om ett yrkeskompetensbevis upphör att gälla mindre än sex månader innan bemyndigandet upphör att gälla, bör en förlängning likafullt gälla efter utgången av juli 2021, under hela förlängningstiden. Det bör därför införas en övergångsregel som innebär att de förlängningar av giltighetstiden som följer av sådana föreskrifter som meddelats fortsätter att gälla för det fall de hänför sig till tiden efter utgången av juli 2021. Detta ska dock inte innebära att förlängningar kan gälla utan tidsbegränsning. En sådan begränsning följer dock av att bemyndigandets lydelse sätter tidsgränser för hur långa förlängningar som kan föreskrivas. Någon övergångsregel som tar sikte på föreskrifterna om undantag bedöms inte behövas. Sådana undantag gäller därför inte efter bemyndigandet har upphört att gälla.

7 Konsekvenser

Författningsförslaget ger regeringen en möjlighet att vidta åtgärder för att förlänga giltighetstiden för yrkeskompetensbevis och meddela undantag från kravet på yrkeskompetensbevis. Detta innebär en möjlighet för transportföretagen och enskilda att flytta fram en förväntad utbildningsåtgärd och därmed även kostnaden för utbildning av sin personal. Detta bedöms mildra störningarna av vissa samhällsviktiga transporter.

7.1 Problemets omfattning

Den ökade smittspridning av det virus som orsakar covid-19 har inneburit att antalet utbildningsplatser för fortbildning minskat. Detta beror dels på de smittskyddsåtgärder som utbildningsanordnarna vidtagit, dels på att Sveriges Åkeriföretag och Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd ställt in sina utbildningar i fysisk form. Många aktiva utbildningsanordnare tillåter för närvarande endast sju elever plus lärare, oavsett storlek på lokal, med anledning av förbudet mot att hålla allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med fler än 8 deltagare. Sveriges Åkeriföretag och Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd har uppskattningsvis minst 40 procent av utbildningsanordnarna knutna till sig och de smittskyddsåtgärder som övriga aktörer har vidtagit gör att tillgängligheten till utbildningsplatser ytterligare försämrats.

Enligt Sveriges Trafikutbildares Riksförbund har många yrkesförare en avvaktande hållning till att gå utbildningen för närvarande. Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd upplever att många yrkesförare är oroliga för att smittas av covid-19 och att, efter att ha deltagit i utbildning, föra smittan vidare till resten av företaget. Även Sveriges Åkeriföretag och Transportföretagen anser att läget är mycket allvarligt.

När antalet utbildningsplatser nu kraftigt har begränsats innebär det att problemet med yrkeskompetensbevis som löper ut växer. De övergångsregler som tillämpades vid genomförandet av EU-reglerna om yrkesförarkompetens innebär att det även under normala förhållanden

skulle ha varit ett högt tryck på utbildningsbranschen under 2021. Under perioden 2017–2019 utfärdades 13 000–18 000 bevis per år. Transportstyrelsen förväntar sig att utfärda cirka 40 000 yrkeskompetensbevis under 2020 samt ca 105 000 under 2021.

Enligt Transportstyrelsens uppskattning löper ca 2 600 bevis ut i december 2020. För 2021 är uppskattningen ca 2 600 i januari, ca 4 300 i februari, ca 7 500 i mars, ca 11 000 i april, ca 15 000 i maj, ca 16 500 i juni, 9 500 i juli och ca 10 500 i augusti. Totalt beräknas ca 91 500 bevis löpa ut under 2021, vilket utgör en stor del av de 190 000 giltiga yrkeskompetensbevis som finns i Sverige. Även enstaka yrkeskompetensbevis som löper ut kan få stora konsekvenser för enskilda företag, då åkerinäringen kännetecknas av sin småskalighet. År 2019 bedrevs 46 procent av företagen som enmansföretag och 36 procent hade en till fyra anställda, medan enbart 0,5 procent hade fler än 100 anställda.

Även om omnibusförordningen medgav sju månaders förlängningar för de yrkeskompetensbevis som löpte ut mellan den 1 februari 2020 och den 31 augusti 2020, konstaterar Transportstyrelsen att de flesta yrkesförare under 2020 slutförde sin fortbildning i tid, trots att de fick möjlighet att förlänga utbildningstiden. Detta tyder på att det inte finns någon större mängd av fortbildningar som har skjutits upp mellan februari och november. Det fanns våren och sommaren 2020 möjligheter till fortbildning trots smittspridningen. Transportstyrelsen bedömer därför att de flesta yrkesförarna kommer att slutföra sin fortbildning enligt plan, beroende på andra underlättande åtgärder och pandemins utveckling.

Om ingen åtgärd kommer till stånd, kommer många yrkesförare inte kunna utföra några transporter. Detta kan leda till störningar i samhällsviktiga transporter.

7.2 Konsekvenser för utbildningsanordnare och yrkesförare

När denna fråga ska regleras är det viktigt att noga överväga vad som kan vara en lämplig förlängning av giltighetstiden och i vilken utsträckning undantag från kraven på yrkeskompetensbevis ska medges då de olika tider får olika effekter för aktörerna. Det gäller framför allt att överväga vilka positiva effekter en förlängd giltighetstid och undantaget får för viktiga samhällstransporter och för transportföretagen. Men det bör även övervägas vilka effekter och konsekvenser åtgärden får för utbildningsanordnare på kort och lite längre sikt. Det är viktigt att de åtgärder som nu vidtas inte kraftigt förstärker de problem som finns med antalet yrkeskompetensbevis som löper ut under 2021, framför allt under perioden april–september.

Vid en förlängd giltighetstid kan utbildningsanordnare antas märka av ett minskat antal deltagare till sina planerade utbildningar. För vissa skolor och utbildare kan det leda till betydande negativa ekonomiska konsekvenser genom att intäkter tillfälligtvis förskjuts i tiden. För perioden den 1 december 2020–30 september 2021 beräknas ca 96 300 förare senast ha genomfört sin utbildning. Det motsvarar en total utbildningskostnad om ca 158 miljoner kronor för perioden. En förlängd giltighetstid utan

kompletterande åtgärder som t.ex. ökade möjligheter till distansundervisning kan längre fram även leda till större belastningar på trafikskolor och utbildningscenter men också leda till en brist på utbildningsplatser. En kortare förlängningsperiod torde få en mindre påverkan på utbildningsanordnares verksamhet och ekonomi. Den kan samtidigt innebära en brist på utbildningsplatser på grund av den stora gruppen förare, med främst behörigheterna C och CE, som behöver genomgå fortbildning under framför allt april–september 2021. Den effekten kan dock mildras med kompletterande åtgärder.

En längre förlängningsperiod torde få negativa konsekvenser för utbildningsanordnares ekonomi. Detta gäller särskilt för de utbildningsanordnare som endast arbetar med yrkesförarkompetens. Leder den dåliga ekonomin till att verksamhet upphör, t.ex. på grund av konkurser, kan det även innebära negativa konsekvenser för möjligheten att framöver genomföra en fortbildning inom den förlängda giltighetstiden. En längre förlängningsperiod kan även öka risken för att mindre skolor och utbildningscenter slås ut av ekonomiska skäl. Sveriges Trafikutbildares Riksförbund påpekar att en utslagning av utbildare medför en kapacitetsbrist för utbildningarna när den allvarligaste fasen av pandemin är över och giltighetstiden upphör. Skulle utbildarna återigen vilja starta en ny verksamhet med utbildningen av yrkesförarkompetens måste de ansöka om nytt tillstånd vilket innebär en handläggningstid på ett par månader.

Undantaget föreslås avse yrkeskompetensbevis vars giltighet löper ut den 1 november 2020–31 januari 2021 för att fånga upp de förare som har drabbats av det plötsligt minskade antalet utbildningsplatser. Som Transportstyrelsen anger i sitt remissvar har de flesta yrkesförare genomfört sin fortbildning i tid och tillgången på utbildningsplatser fram till den 1 november 2020 har varit god.

Det går inte med exakthet att beräkna vilka samhällsekonomiska besparingar en förlängd giltighetstid och ett undantag från kravet på yrkeskompetensbevis medför. I stort torde dock en ökad risk för smittspridning samt en ökad risk för störningar i samhällsviktiga transporter medföra större samhällsekonomiska kostnader än den tillfälliga förskjutningen av förväntade intäkter som en förlängd giltighetstid medför för utbildningsanordnare, förutsatt att förlängningen inte blir för lång. Effekten för utbildningsanordnarna kan minskas genom kompletterande åtgärder. Regeringen har samtidigt vidtagit flera generella åtgärder för att lindra effekterna för de företag och enskilda som drabbas av effekterna av covid-19.

7.3 Konsekvenser för myndigheter

Polismyndigheten kommer att påverkas marginellt genom informationsinsatser till de polismän och bilinspektörer som utför trafikkontroller i fråga om det förändrade regelverket.

Förslaget kan innebära ett visst merarbete för Åklagarmyndigheten då yrkesförare som har kört med stöd av ett utgående yrkeskompetensbevis i efterhand undantas från kravet på yrkeskompetensbevis. Detta var även en effekt av omnibusförordningen och Åklagarmyndigheten har enligt upp-

gift inte upplevt några större problem med den situationen. Till detta kommer marginell påverkan genom informationsinsatser om hantering av befintliga ärenden där förare, under den aktuella perioden för undantag, kört utan giltigt yrkeskompetensbevis. Som tidigare redovisats har en sådan situation redan förekommit och ledde inte till något större arbete. Domstolarna kan påverkas marginellt av samma anledning.

Transportstyrelsen kommer inte att påverkas av förlängningen av yrkeskompetensbevis då denna sker automatiskt. Då ingen systemanpassning görs hos Transportstyrelsen innebär det dock att giltighetsdatumet inte kommer att ändras på yrkeskompetensbevisen i vägtrafikregistret. Information om detta och om förlängningarna kan behöva ges till berörda företag. Det är dock regeringens bedömning att det räcker att information ges via de berörda intresseorganisationerna.

Polismyndighetens, Åklagarmyndighetens, Transportstyrelsen och domstolarnas kostnader ryms inom befintliga anslagsramar. Förslaget bedöms inte påverka trafiksäkerheten. Med hänsyn till smittspridningen i Europa och de åtgärder som vidtagits i andra länder med anledning av yrkeskompetensbevisen bedömer regeringen att de svenska företagens konkurrenskraft inte kommer att påverkas av förslaget.

7.4 Alternativ till förslaget

Att inte gå vidare med förslaget skulle innebära stora effekter för enskilda företag och i förlängningen samhällsviktiga transporter. Storleken på de samhällsekonomiska effekterna beror på hur smittspridningen i Sverige utvecklas och hur utbildningsanordnarna och åkerierna reagerar på förändringarna i smittspridningen. Den går därmed inte att beräkna med någon säkerhet.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

13 kap.

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. En förlängning får inte gälla längre än sex månader.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på yrkeskompetensbevis. Ett undantag får bara avse den som haft ett yrkeskompetensbevis vars giltighetstid har löpt ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021 och får inte gälla längre än sex månader.

Paragrafen, som är ny, innehåller bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Bemyndigandet i *första stycket* innebär att regeringen får meddela föreskrifter om förlängning av giltighetstider för yrkeskompetensbevis. Frågan om giltighetstid regleras i 6 kap. 1 § fjärde stycket samt i EU-rätt, se nedan. De föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet kan innebära att yrkeskompetensbevis ska gälla under ytterligare en tid från den dag då giltighetstiden annars skulle ha löpt ut. Förlängningen får dock inte gälla längre än sex månader. Föreskriften får alltså inte innebära att ett yrkeskompetensbevis gäller längre tid än sex månader från det datum det annars skulle ha löpt ut. Frågan om giltighetstid efter det att bemyndigandet upphört att gälla behandlas i avsnitt 8.2.

Bemyndigandet i *andra stycket* innebär att regeringen kan meddela föreskrifter om undantag från kravet på yrkeskompetensbevis. Dessa föreskrifter kan innebära undantag för förare vars yrkeskompetensbevis förlorat sin giltighet en kortare tid innan det nya bemyndigandet trätt i kraft. Ett undantag innebär att en sådan förare får utföra transporter som omfattas av lagen om yrkesförarkompetens trots avsaknaden av ett yrkeskompetensbevis. Ett undantag får inte gälla längre än sex månader och kan under alla förhållanden inte gälla efter det att paragrafen upphört att gälla, jfr avsnitt 8.2.

Gemensamt för båda fallen är att giltighetstiden för ett visst yrkeskompetensbevis tidigare kan ha blivit förlängd med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/698 av den 25 maj 2020 om särskilda och tillfälliga åtgärder med anledning av covid-19-utbrottet avseende förnyelse av eller förlängning av giltigheten för vissa certifikat, intyg, bevis, körkort och tillstånd samt uppskjutande av vissa regelbundna kontroller och regelbundna utbildningar inom vissa av transportlagstiftningens områden. Sådana förlängda giltigheter gäller och utgör utgångspunkten vid bedömningen av sådana nya förlängningar och undantag som bemyndigandena i den förevarande paragrafen medger.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 februari 2021.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen träder lagen i kraft den 1 februari 2021. Övervägandena finns i avsnitt 6.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Prop. 2020/21:80

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.

2. De förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis som följer av sådana föreskrifter som meddelats med stöd av den upphävda paragrafen fortsätter dock att gälla i de fall de hänför sig till tiden efter utgången av juli 2021.

Genom lagen upphör 13 kap. 3 § att gälla. Det innebär alltså att 13 kap. 3 § har begränsad giltighetstid. Övergångsbestämmelsen behandlar viss giltighet av förlängningar som även avser tiden efter det att paragrafen upphävts men som meddelats dessförinnan (jfr 13 kap. 3 § första stycket). De undantag som kan meddelas med stöd av 13 kap. 3 § andra stycket kan däremot inte gälla efter upphävandet. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Sammanfattning av promemorian

Promemorian innehåller förslag på en ändring av lagen om yrkesförarkompetens. Genom ändringen införs ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om förlängda giltighetstider för yrkeskompetensbevis och om vissa undantag från lagen. I promemorian finns också förslag om ändringar av förordningen om yrkesförarkompetens som ansluter till bemyndigandena och i en fråga om distansutbildning.

Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens att det ska införas en ny paragraf, 13 kap. 3 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

3 §¹

Regeringen får meddela föreskrifter om förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis. En förlängning får inte gälla längre än sex månader.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från kravet på yrkeskompetensbevis. Ett undantag får bara avse den som haft ett yrkeskompetensbevis vars giltighetstid har löpt ut under perioden den 1 november 2020–31 januari 2021 och får inte gälla längre än sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 februari 2021.

¹ Tidigare 13 kap. 3 § upphävd genom 2020:359.

Förslag till lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 3 § lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens ska upphöra att gälla.

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2021.
2. De förlängningar av giltighetstiden för yrkeskompetensbevis som följer av sådana föreskrifter som meddelats med stöd av den upphävda paragrafen fortsätter dock att gälla i de fall de hänför sig till tiden efter utgången av juli 2021.

Följande remissinstanser har inkommit med svar: Lantbrukarnas Riksförbund, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Polismyndigheten, Regelrådet, Svenska Kommunalarbetareförbundet, Svenska Transportarbetareförbundet, Sveriges Trafikutbildares Riksförbund, Sveriges Åkeriföretag, Transportföretagen, Transportstyrelsen och Åklagarmyndigheten.

Följande remissinstanser har inte svarat: Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Regioner och Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd.

Infrastrukturdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 januari 2021

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Baylan, Hallengren, Damberg, Linde, Eneroth, Dahlgren, Ernkrans, Lind

Föredragande: statsrådet Eneroth

Regeringen beslutar proposition 2020/21:80 Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis